

Manca Košir
Ljubljana

O BRANJU ALI ZAKAJ GLEDANJE TELEVIZIJE NE ZADOSTUJE*

»Če ne znamo več brati, se nam bo naš svet najprej zazdel grozeč, potem čuden, na koncu pa nam bo zanj vseeno.« Michael Krüger

Svoje predavanje o pomenu branja – predvsem branja književnosti – bom umestila v kontekst časa, v katerem živimo, v premislek o izrabi prostega časa slovenskih osnovnošolcev, in skušala pokazati, zakaj dominacija televizije kot najljubše družabnice tega časa ni zadostna za otrokov razvoj, polnino našega bivanja in vzpostavljanja skupnosti. Branje knjig bom predstavila v luči potreb »časa množičnih občil«, ki jih mora upoštevati tudi šola in tisti, ki v njej in zunaj nje širimo bralni virus.

I. O času

Hitra hrana – hitri avtomobili – hitri seks – pa še vedno nimam časa (Loesje)

Živimo v hitečem času in v drvečih mestih. Kot pove pravljica Bine Štampe Žmavc *Muc Mehkošapek* že na začetku: *»V Drvečem mestu je vse samo hitelo in drvelo. Drveli so vlaki, avtobusi, letala, metroji, helikopterji, kolesa, motorji in koraki. Drveli so zjutraj, opoldne in zvečer – celo ponoči ni bilo nobenega miru. ... Kajti ljudje Drvečega mesta so morali vsak dan tekati za svojimi karierami, službami, neodložljivo nujnimi opravki in se niso smeli niti za hipček ustaviti, da jih ne bi kdo prehitel.«*

Ta hiteči in drveči čas narekuje ritem bivanja odraslim in otrokom. Tudi ti že hitijo – iz šole h angleščini, od tu v glasbeno, na take in drugačne treninge. Potem pa tja, kjer drugi otroci, večinoma iz revnih socialnih okolij, že ždijo ves popoldan: pred televizijo. Pred to čudežno škatlo, mnogim najboljšo družinsko prijateljico in varuško otrok, za katere je v tem hitečem času vse manj časa.

Kaj se dogaja s prostim časom mladih v devetdesetih letih? sprašuje Mirjana Ule (2000: 62), ki s številnimi raziskovalci prepoznava prosti čas kot vedno pomembnejšo kategorijo v moderni družbi. In po opravljenih raziskavah odgovori:

* Prispevek s simpozija Skrivni dnevniki ustvarjalnega branja ali Kako povečati priljubljenost branja v osnovni šoli, ki ga je založba Rokus pripravila meseca novembra 2000 v Portorožu.

naši anketiranci (spraševali so učence 8. razredov osnovnih šol) največ prostega časa porabijo za gledanje televizije – 41,2 odstotka temu početju posveti več kot dve uri vsak dan (Ule, 2000: 64).

Karmen Erjavec in Zala Volčič (1999) sta v okviru otroškega parlamenta »*Otroci in mediji*« – projekta Zveze prijateljev mladine – izvedli jeseni 1998. leta raziskavo o medijskih navadah slovenskih osnovnošolcev. Zajeli sta 9 752 učencev iz večine slovenskih osnovnih šol. Ti v povprečju gledajo televizijo 3,5 ure na dan. Glede na starost so rezultati naslednji: mlajši otroci (7–10 let) gledajo televizijo v povprečju 4,1 do 4,5 ur na dan. Po desetem letu gledanje televizije nekoliko upade. Učenci predmetne stopnje (11–14 let) gledajo televizijo od 2,5 do 3,2 uri na dan (Erjavec, Volčič, 2000: 123). Njihovih staršev o porabi prostega časa nismo spraševali, a sem prepričana, da večina televizije ne gleda nič manj kot njihovi otroci.

Živimo potemtakem v »*času množičnih občil*« (o tem glej tako naslovljeno poglavje v Košir 1995, 11–17), ki relevantno vpliva na naš način življenja, oblikovanje identitet posameznika in skupnosti, izbiro življenjskih stilov, vrednot in komunikacijskih strategij. Množična občila ne strukturirajo in ne oblikujejo samo iz-rabe našega prostega časa, temveč zasedajo celotna prostora bivanja, »saj oblikujejo naše predstave tako o svetu kot o sebi, v skladu s temi predstavami pa živimo, delujemo in sanjamo« (Košir, 2000: 93).

II. O branju

Če ne bomo brali, nas bo pobralo (Tone Pavček)

Na kratko sem orisala čas sodobnih družb kot hiteči čas, v katerem igrajo množična občila eno ključnih socializacijskih vlog. Če je za ta čas značilna televizija kot prevladujoči in najbolj privlačni medij, zanjo pa je spet značilno hitro gibanje slik, ki nas bombardirajo z najrazličnejšimi informacijami o zunanjem svetu, je eno ključnih vprašanj našega bivanja, kateri medij bi nam pomagal upočasniti čas in katere podobe bi vodile v naš notranji svet, proč od »impresivnih fasad, za katerimi se zdi, da se ne dogaja nič zanimivega« (Ule, 2000: 68).

Ko znani francoski filozof in pisatelj Régis Debray (2000: 56–61) razmišlja o tem vprašanju, odgovarja nanj z razlikovanjem med množičnimi mediji in literaturo. Prvi nas »dresirajo«, da si prisvojimo stereotipe, obrabljene fraze in razglednice iz okolja, in potlej »rastemo za druge, ne zase« (str. 56) ter postajamo množični porabniki (str. 57). »Osvoboditi človeka črednosti, vrniti vsakomur njegov glas, ga odtegniti, četudi za hipec, kolektivnim navadam in potrebam, ga opozoriti, da obstaja tudi nezamenljivo – prav tega mediji ne zmorejo preprosto zato, ker je njihova funkcija ravno nasprotna: ribice vračajo v akvarij« (prav tam).

Hitrosti časa se lahko upiramo s počasnostjo. Za fizično in duhovno preživetje v naši civilizaciji se lahko postavimo z drugačnim tempom, kot ga ponujajo »stroboskopski izleti v omamo slike in zvoka«, fast food, fast sex in fast thinking (prav tam). Literatura je eden od najboljših »strojev za upočasnjevanje«, je prepričan Debray in z njim mnogi, ki mislimo ta drveči čas. Televizija sicer ponuja številne informacije, ne pa tudi časa, da bi jih reflektirali, jih premislili. Knjiga pa upočasnjuje informacijski pretok, nam dopušča čas za premislek in osmislitev napisanega (glej o tem Javornik, 2000: 52). Kot pravi Sven Birkerts v *Gutenbergovih*

galaksijah (Jackson, 2000:1315): »Elektrika je nujno stvar trenutka – tega, zdaj. Globina, pomen in pripovedno strukturiranje subjektivnosti – to ni zdaj; to uspeva samo v tisti vrsti časa, ki jo je Henri Bergson imenoval 'trajanje'. Ne samo, da trajanja na video zaslonu z merilcem časa v kotu ni, ampak je mogoče minuli zdaj spet in spet zavrteti, poudarjajoč način, s katerim pritegne gledalca. Literatura prinaša vračanje trajanja, ko človek sam sede in prebere knjigo ali pesem v resničnem času.«

V televizijo strmimo, knjigo beremo in jo mislimo. Pred ekranom smo v držii pasivnega gledalca, med branjem imamo dejavno držo bralca (tudi zato mnogi raje gledajo TV, ker je nenaporno!). Paul Kropp v imenitnem priročniku *Kako vzgajati bralca: Naj vaš otrok postane bralec za vse življenje* v dokaz povedani razliki med televizijo in knjigo predlaga naslednjo vajo (2000: 228): Ko boste naslednjič brali knjigo, imejte ob sebi svinčnik in papir. Kadarkoli se boste ustavili, da bi kaj premislili, naredite na papir kljukico. Ugotovili boste, da bo po tridesetih minutah papir posajen s kljukicami. Poskusite početi isto med polurnim gledanjem televizije. Rezultat: morda le tu in tam posamezna kljukica. Ker ni bilo časa za premislek, za refleksijo.

III. O televiziji in knjigi

Knjiga je svet, televizija za na sekret (grafit)

»Raziskave kažejo, da ljudje, ki nadpovprečno veliko gledajo televizijo, pogosteje od povprečja zasedajo slabša delovna mesta in imajo slabše medosebne odnose« (Ule, 2000: 68). To so ljudje, ki manj berejo. Ne berejo manj, ker preveč gledajo televizijo, ampak veliko gledajo televizijo, ker malo ali nič ne berejo! V omenjeni raziskavi o prostem času mladih v devetdesetih (s. 68–69) je pod rubriko *Gledanje TV* več kot 41,2 odstotkov vprašanih reklo, da gledajo televizijo več kot 2 uri na dan, ne gleda je le 4,3 odstotke. Pri rubriki *Branje, dopisovanje* je rezultat obraten: 5,4 odstotkov učencev bere in si dopisuje več kot dve uri na dan, kar 36,8 odstotkov pa tega ne dela. Pri vprašanju, kako pogosto se v prostem času ukvarjaš z naslednjimi dejavnostmi, je gledanje televizije kot redno, večkrat na teden obkrožilo 87,9 odstotkov in nikoli 1, 1 odstotek. Branje knjig je redno le za 19,6 odstotka učencev, kar 23,1 odstotek anketiranih pa je povedalo, da nikoli ne berejo knjig.

Raziskave tudi opozarjajo na visoko stopnjo korelacije med nebralci, slabo pismenimi in nasilnimi mladostniki. Katastrofalni rezultati o pismenosti odraslih, ki so Slovenijo med dvajsetimi državami uvrstili proti dnu – na 17. mesto pred Poljsko, Portugalsko in Čile, nam potemtakem ne govorijo o družbi blaginje, zdravih in zadovoljnih ljudi, temveč o duhovni in intelektualni revščini ter z njo povezani gmotni odvisnosti številnih posameznikov kot slovenskega naroda in njegove države.

Raziskava o katastrofalno nizki pismenosti (ali mišljenjski nepismenosti, kot temu pravim jaz) odraslih državljanov in državljanek Slovenije je pokazala, da zaposleni odrasli na delovnem mestu ne najdejo pravega izziva in motivacije za izobraževanje in branje, je poudaril dr. Albert Tuijnman (glej tudi Tuijnman, 2000: 3), vodilni sodelavec pri tej raziskavi. In na kolokviju petega *Tedna vseživljenjskega učenja* z naslovom *Pismenost, participacija in družba znanja*, ki ga je oktobra pripra-

vil Andragoški center Slovenije, večkrat vprašal: Kaj je narobe z vašimi šolami? Zakaj je v Sloveniji večji osip šolarjev kot drugje? Zakaj v Sloveniji toliko mladih preneha s šolanjem? Ali slovenske šole sploh učijo tisto, kar večina ljudi potrebuje?

Michael Krüger v eseju *Literatura v neliterarnem svetu* (2000: 677) pravi: »Ko se učimo brati, se učimo živeti. Morda je to eden od razlogov, zakaj se vedno bolj bojimo, da bi usposobljenost za branje upadla ali celo izginila: kajti to bi nas pripeljalo na novo stopnjo civilizacije – ki pa ne bi bila višja.« In resignirano trdi (str. 678): »V dobi računalnikov in televizije je ponoven izum zapisane besede obsojen na propad. Tiranija podob, ki objekta ne predstavljajo, ampak ga izničijo, je očitno bolj fascinantna kot proučevanje besedil. Toliko bolj tragično torej, da šole in univerze, avtoritete, ki bi lahko ponudile korektiv, niso več sposobne definirati svoje funkcije.«

IV. O šoli

Izobrazba ni vse – treba je tudi razumeti (Loesje)

Krüger potemtakem meni, da šole in univerze ne definirajo svoje funkcije v smislu nujnosti proučevanja besedil, branja in pisanja za razvijanje komunikacijskih, jezikovnih in mišljenjskih sposobnosti torej. Da je ravno to ključnega pomena za učenje, na tem mestu ni potrebno posebej utemeljevati, saj smo prepričani med prepričanimi. A naj kljub temu navedem misli Mete Grosman, predsednice Bralnega društva Slovenije, iz njenega članka *Zakaj je bralna sposobnost skrb vseh nas* (1998: 9–10), kjer kratko in jedrnato utemelji pomen spodbujanja verbalnih spretnosti: »Možgani, ki niso bili verbalno dovolj spodbujani in niso dobili potrebnih izkušenj v zgodnjih razvojnih stopnjah, se ustrezno ne razvijajo. Zaostajajo pa lahko tudi pri vseh procesih razvitejših jezikovnih dejavnosti: pri razčlenjevanju, razmišljanju, osmišljanju besedil in poglobljeni refleksiji. Vsi ti procesi so potrebni za smiselno učenje, za besedno obvladovanje realnosti, za vse oblike uspešnega delovanja v življenju.«

Za univerzo si upam trditi, da praviloma posveča premalo pozornosti razvijanju verbalnih spretnosti, da uporaba tujejezične strokovne literature ne bogati slovenskega jezika, da študentov ne spodbuja k branju književnosti, če ta ni v okvirih fakultetnih programov. Mini ankete, ki jih opravljam med študenti in zaposlenimi na univerzi, kažejo, da tako eni kot drugi leposlovje berejo redko ali pa ga sploh ne berejo. Redni bralci so izjeme, kar kažejo tudi raziskave o branju na Slovenskem.

Rezultati v srednjih šolah so enako nespodbudni. Raziskava, ki jo je opravila moja študentka Natalija Žalik (2000) v slovenskih srednjih šolah, je pokazala, da odlične ocene za bralno kulturo (prebranih več kot 15 knjig letno) ni dobil nihče (0 odstotkov!). Kar 92 odstotka vprašanih učiteljev slovenščine, ravnateljev in knjižničarjev (odgovarjalo je 28 strokovnih šol in 10 gimnazij) meni, da srednješolci ne berejo oziroma premalo berejo leposlovje. In kar 89 odstotkov odgovarjajočih podpira zamisel, da bi bralno značko v obliki debatnih klubov razširili tudi na vse srednje šole.

Menim, da je za pridobivanje bralnih navad in dvig bralne kulture največ narejenega prav v osnovnih šolah; od sistemskega prizadevanja za drugačno postavitvev predmeta slovenski jezik, prek številnih za branje zagretilih učiteljev in dobrih

priročnikov ter delovnih zvezkov (tudi dnevniki ustvarjalnega branja), do vse živahnejšega gibanja Bralna značka. Škoda je le, da se ta val ob zaključku osemletke pri tolikih ustavi in pri mnogih nikoli več ne zavalovi skozi življenje. Zato bo treba postoriti še kaj tudi v osnovni šoli, da se bo bralni virus bolj prijel in bo postalo branje zaradi užitka del vseživljenjskega učenja čimvečjega števila državljanek in državljanov Slovenije.

V. O širitvi bralnega virusa

Hej brigade hitite ... za slovenske brigade ni pregrad in ne mej (partizanska)

Na Simpoziju o skrivnih dnevnikih ustvarjalnega branja je bilo danih dovolj predlogov za spodbujanje branja pri pouku slovenščine, uporabo delovnih zvezkov, o novih didaktičnih prijemih in svežih idejah za živahnejše sprejemanje književnosti. Moj skromni prispevek bi šel rad v smeri širitve bralnega virusa iz razredov po šoli in okolici. In sicer tako, da bom porabila svojo definicijo časa kot časa množičnih občil za to, da prek teh občil širim eno najlepših »okužb« na svetu – okužbo z bralnim virusom.

Premalo je namreč spodbujati k branju samo znotraj predmeta slovenski jezik in književnost. Tudi zato podatki o porabi prostega časa kažejo, da je televizija absolutna zmagovalka in knjiga le izjemoma dobra prijateljica družin in otrok. Ni dovolj, če je knjiga predmet proučevanja pri posameznem predmetu. Knjiga mora v tem hitečem času in drvečih mestih postati **medijski dogodek**. Saj vemo: to, kar ni v časopisu, o čemer ne poročata radio in televizija, kot da se ni zgodilo. Branje knjige se mora preseliti iz intimističnega zasebnega prostora v **javni prostor**, postati mora priznana javna dobrina in enakovreden del medijskega menija o našem vsakdanjem žitju in bitju.

Kako? Naštela bom nekaj predlogov, še več jih bodo natrosili otroci, če jim boste le prisluhnili in jih povprašali o tem.

Otroci naj izdelajo svoje lastne lestvice najbolj priljubljenih knjig, jih objavijo na stenčasih v razredih in na hodnikih, v šolskem časopisju, o njih govorijo po šolskem radiu in pripravijo televizijsko oddajo na šolski ali/in lokalni televiziji. Pripravljanje teh lestvic mora biti hec in ne domača naloga! Denimo: med glavnim odmorom naj v razredih ali na hodnikih organizirajo »Hyde park«. Na posebej oblikovanem odru (naj ga sami stešejo, pobarvajo in opremljajo z različnimi slogani – pravkar sem prebrala primerne v najnovejši knjigi *Loesje*: »Iz najslabših počitnic nastanejo najboljše zgodbe«) nastopijo navdušeni privrženci posameznih knjig, dežurni zapisničar beleži pogostnost pojavljanja posameznega naslova. Na posebni lestvi razobesi prvih pet naslovov. Trije glasniki knjig, ki so največkrat nastopili, dobijo lepe nagrade – povabilo na pico z najljubšim sošolcem oziroma sošolko, karto za odštekani koncert ipd. Za knjigo, ki je bila največkrat na lestvi, vsak semester otroci izdelajo promocijski plakat po svojem okusu: karikaturu, fotokolaž, strip ipd. O tej svoji akciji učenci pridno poročajo lokalnim množičnim medijem, lestvice napišejo in narišejo še za knjigarne in knjižnice v svojem kraju.

Dalje: vsak šolski časopis naj ima posebno rubriko za širjenje bralnega virusa, v katero sporočajo **vsí učenci**, vsak na svoj način. Eden bolje riše, drugi zna napisati zanimivo obnovo, tretji fotografira naslovnico knjige, četrti pa najde sponzorja in

je v rubriki pač napisano: denar zrihtal Jože Koštrun. Če kje, smo pri odnosu do knjige dolžni razbijati elitizem in občutek kulturne vzvišenosti dobrih bralcev nad slabimi. Tudi slabi bralci lahko kaj naredijo za knjigo in tudi to je vrednota in vrednost! Morda se kak dečko, ki ima pri slovenščini slabe ocene, odpelje v skladišče založbe in pridobi stare, a zanimive knjige za svetovni dan knjige ter z njimi obdari družine vseh sošolk in sošolcev. Velika stvar za knjigo, vredna pohvale! Morda bo knjigo, ki jo bo podaril svoji družini, celo prebral in se počasi okužil z bralnim virusom?

Slovenske osnovne šole so najbrž po obisku pisateljev in pisateljic na število prebivalcev v vrhu svetovnih lestvic literarnih dogodkov. Le da so ti obiski medijsko slabo pokriti ali celo neizkoriščeni. Napaka! Naj vedo vsi starši, bratje in sestre, tete in strici, naj zvejo prebivalci iz šolskega okoliša, kaj se v šoli pripravlja in kaj se je zgodilo! Vabila v sleherni poštni nabiralnik! Na eni strani besedilo o literarnem dogodku, privlačno in zanimivo, na drugi reklama za sponzorja, ki je dal za papir. Uvesti se je potrebno k telefonu – izvrstna šola komunikacije! – in »preganjati« lokalne novinarje, da se bodo dogodka udeležili, ga fotografirali in kaj napisali. Če nimajo časa, naj to storijo namesto njih šolarji! Vsakemu gostu velja podariti izvirno darilo. To zagotovo ni šopek rož iz sosednje cvetličarne, temveč v sliki in besedi pripravljeno darilce mladih poslušalcev. Lahko je to anketa o knjigi, otroci narišejo risbico na določeno temo, napišejo izmišljeni intervju z gostom – zabaven, kakopak! – skratka, gostu podarijo nekaj, kar so naredili posebej zanj in pri čemer je sodelovalo čimveč otrok. Tisti, ki se težko izražajo z besedami in slikami, naj spečejo piškote ali prinesejo šopek z domačega vrta ali travnika. Zagotovo bodo literati takega darila veseli, tista/tisti, ki ga bo poklonil/a, pa vreden pozornosti in pohvale. Oboje – pozornost in pohvala – je temelj za graditev pozitivne samopodobe in nujno potrebno za občutek sprejetosti, česar so slabo pismeni še kako potrebni!

Medijski dogodek naj postane tudi izid literarnega zbornika, ki ga je izdala šola. Otroci naj pripravijo novinarsko konferenco: sami naj jo vodijo, sami oblikujejo vabila, sami predstavijo po svojem izboru najbolj zanimiva besedila. Učitelji pa naj to upoštevajo kot aktivnost, ki se bo poznala tudi pri oceni. Namesto domače naloge v stilu napiši spis, naj otroci napišejo novinarsko poročilo s te konference. In mu dodajo kratek izpisek najljubših misli, pesem ali prozni odlomek, ki so jih izbrali iz zbornika.

VI. Sklep

Kako postati? Brati! (Manca Košir)

Polnina bivanja pomeni spoznavanje različnih ravni svoje duše in sveta. Pomeni spoznavanje mnogih ljudi, številnih pogledov in najrazličnejših zgodb. Pomeni znati se ustaviti in se upreti naglici sodobnega časa. Televizija je privlačna in zanimiva, a dejstvo, da dominira pri izrabi prostega časa otrok (in tudi odraslih), ni spodbudno za njihov razvoj, mišljenje in učenje. Televizija da, a samo televizija je premalo. Knjiga je množično občilo, ki je v poplavi vizualnih podob potrebno novega sprejema in drugačnega branja. Zato, da bi osebno rasli v notranje bogate ljudi in s pripovedovanjem o prebranem delili to bogastvo ter s tem gradili »veliko, tajno,

odrešujoče noro bratstvo bralcev in knjig« (Aleš Debeljak). Brez bratstev in sesterstev skupnosti ni, brez skupnosti človek zboli. Ker živi, kot da ga ni.

Literatura

- Debeljak, A. 2000. *Branje je potapljanje*. V: Študijski krožki Beremo z Manco Košir, prospekt Andragoškega centra Slovenije.
- Debray, R. 2000. *Literatura in mediji*. V: Vilenica 2000 – okrogli mizi. Ljubljana: Društvo slovenskih pisateljev. 56–61.
- Erjavec, K., Volčič, Z. 1999. *Odraščanje z mediji*. Ljubljana. ZPMS.
- Grosman, M. 1998. *Zakaj je bralna sposobnost skrb vseh nas*. V: Novljan, S. (ur.). *Branje, skrb vseh: 2. strokovno posvetovanje Bralnega društva Slovenije, Ljubljana, 21. in 33. novembra 1997*. Ljubljana: BDS.
- Javornik, M. 2000. *Elektronska komunikacija in prihodnost knjige*. V: Ivanšek, M. (ur.). *Bralna sposobnost ima neomejene možnosti: Zbornik Bralnega društva Slovenije, Postojna, november 1999*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Košir, M. 1995. *Čas množičnih občil*. V: Košir, M. (ur.). *Otrok in mediji*. Ljubljana: ZPMS.
- Košir, M., Ranfl, R. 1996. *Vzgoja za medije*. Ljubljana: DZS.
- Košir, M. 2000. *Nastavki za slovenski model vzgoje za medije*. V: Erjavec, K. (ur.). *Media education = Vzgoja za medije = ...* Ljubljana: Open Society Institute Slovenija, ... 91–102.
- Kropp, P. 2000. *Vzgajanje bralca*. Tržič: Učila.
- Krüger, M. 2000. *Literatura v neliterarnem svetu*. V: *Sodobnost* (XLVIII)4.
- Jackson, R. 2000. *Jezik svobode je jezik tišin onstran jezika*. (Intervju napisal Evald Flisar) V: *Sodobnost*, (XLVIII)9, s. 1307–1322.
- Štampe Žmavc, B. 1998. *Muc Mehkošapek*. Ljubljana. EPTA.
- Tuijnman, A. 2000. *Mladi Slovenci naj ne zapuščajo šol*. (Intervju napisal Aleš Čakš). V: *Delo*, Ljubljana, 23. oktober, 3.
- Ule, M. 2000. *Mladi v družbi novih tveganj in negotovosti*. V: Ule, M. (ur.). *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Šentilj: Aristej.
- Žalik, N. 2000. *Promocija bralne kulture*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.

Summary

About Reading or Why does Watching TV not Suffice?

The author, thinking about the sense of reading, especially literature, finds herself in the context of the time we live in. Using the results of the latest survey about the Slovene primary students and their spare time she is trying to show why a dominant TV, as the most favourite companion of our time, cannot meet all needs of a child's development, cannot fulfil our being and create a community. Reading books is presented in the lights of a »mass media period«, which should be respected by a school and all those who spread a reading virus.